

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 119

van **ROOSMARIJN BECKERS**

datum: 3 november 2020

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Leermiddelen - Kwaliteitscontrole

Parlementsleden, tevens lid van de commissie Onderwijs, ontvangen heel vaak klachten van ouders. Deze ressorteren vaak onder de noemer 'klachten over bepaalde ingrediënten uit leermiddelen' die ouders aantreffen in de hand- en/of werkboeken van hun kinderen. Vaak gaat het hier dan over leermiddelen die aansluiten bij menswetenschappelijke vakken, zoals geschiedenis, cultuurwetenschappen, aardrijkskunde, maatschappelijke vorming, wereldoriëntatie en levensbeschouwelijke vakken. Hierbij moeten we telkens stellen dat deze leermiddelen niet door de politiek of de overheid worden opgemaakt.

De overheid stelt de eindtermen op en controleert de toepassing ervan door middel van de onderwijsinspectie. Educatieve uitgeverijen stellen deze leermiddelen op in samenwerking met leraren en vakspecialisten, die zich veelal baseren op leerplandoelstellingen die opgemaakt worden door de netten en koepels, dewelke dan weer gebaseerd zijn op de eindtermen. De leermiddelen op zich zijn een concrete manier om die eindterm uit te werken, wat natuurlijk valt binnen de grondwettelijke vrijheid en autonomie van de onderwijsverstrekker, die zelf instaat voor de pedagogische wijze waarop iets aangeleerd wordt.

Maar vooral de laatste maanden steeg het aantal mails die we hieraangaande binnenkregen. Een voorbeeld dat vaak terugkeert is dat van het leermiddel WOUW voor wereldoriëntatie in het lager onderwijs, dat uitgegeven wordt door Die Keure en de opvolger is van het vroegere werkboek Mundo. Vooral WOUW6, thema 2 'Pak je koffers' doet de gemoederen beroeren.

Ten eerste wordt in dit boek de leerkrachten aangeraden om hun leerlingen "op een creatieve en muzische manier het Arabisch te ontdekken", waarbij de leerlingen "worden ondergedompeld in deze wereldtaal". Arabisch mag dan inderdaad een veelgesproken taal zijn, maar voor veel ouders neigt deze leeractiviteit naar een zich aanpassen aan de vervreemding die in veel multiculturele wijken is ontstaan door de inwijking van Arabischsprekende migranten.

Ten tweede is er ook het ingrediënt "De verdeelde klas" waarbij de klas wordt verdeeld in groepen en de ene groep privileges krijgt en de andere niet en zo een rollenspel wordt gespeeld dat nogal neigt naar het experiment zoals beschreven in 'The Third Wave' van geschiedenisleraar Ron Jones (bekend van de Amerikaanse film 'The Wave' en diens recentere Duitse variant *Die Welle*) en verwees naar praktijken uit nazi-Duitsland. De vraag is echter hoe transparant dit experiment heden ten dage nog is in de post-Tweede

Wereldoorlog-samenleving in Vlaanderen. Het genoemde voelt voor veel ouders dan ook als een middel om de kinderen te indoctrineren met het cultuurmarxistische principe van 'white privilege', dat heden ten dage vooral door BLM-aanhangers wordt gebruikt om sociaaleconomische achterstelling af te schrijven als zijnde de schuld van de blanke bevolking, een principe dat mijns inziens net wel racistisch is.

Deze ingrediënten zullen misschien wel aansluiten bij bepaalde leerplandoelstellingen van deze of gene onderwijsverstrekker, doch qua eindtermen zie ik niet meteen in welke van de huidige doelen lager onderwijs uit het thema mens en maatschappij hier gevolgd worden. Hoogstens lijkt het mij erg losjes gebaseerd op deze doelen uit het onderdeel "Sociaal-culturele verschijnselen":

2.11. De leerlingen kunnen illustreren dat arbeidsmigratie en het probleem van vluchtelingen een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving.

2.12. De leerlingen zien in dat racisme vaak gebaseerd is op onbekendheid met en vrees voor het vreemde.

Of men om deze doelen te behalen dan effectief een stuk kennismaking met Arabisch moet gaan inlassen of leerlingen moet aanleren wat 'white privilege' is, is dan maar ten zeerste de vraag.

Dergelijke klachten beperken zich niet tot mijn elektronische postbus, maar zitten tegenwoordig ook vervat binnen het publieke debat. Deze zomer was er bijvoorbeeld ook een polemiek op de opiniewebsite 'Doorbraak' tussen journalist en literator Chris Ceustermans en het auteursteam van het handboek voor het vak cultuurwetenschappen 'Socius' van uitgeverij Averbode naar aanleiding van het artikel 'Vlaamse schoolboeken stellen democratie in vraag'.^[1] Ceustermans beweerde er namelijk dat de Westerse democratie te veel in vraag werd gesteld bij dit leermiddel, terwijl het onderdeel over het Chinese autocratische regime te weinig kritisch was. Een ander treffend voorbeeld was de openbare verontwaardiging van kamerlid en partijgenoot van de minister Theo Francken over een passage uit het handboek 'Sterren aan de hemel', editie voor het vierde leerjaar in lager onderwijs, die stelt dat Aboe Bakr, de schoonvader van de islamitische profeet Mohammed, een "gewetensvolle kanjer" zou zijn.^[2] Bij dit laatste geval speelt natuurlijk echter ook het feit dat voor levensbeschouwelijke vakken de Vlaamse overheid geen eindtermen oplegt, maar dat de erkende levensbeschouwelijke instanties hier de onderwijsdoelen (of "terreindoelen" zoals men ze binnen het vak rooms-katholieke godsdienst noemt) opstellen.

Dergelijke voorbeelden zijn natuurlijk allemaal particulier, maar tonen toch een trend aan binnen de politieke grondstroom in Vlaanderen, namelijk dat handboeken, werkboeken en andere leermiddelen enerzijds te weinig kwaliteitsvol zijn en anderzijds niet ideologisch onpartijdig zouden zijn. De open vraag is dan of hier van overheidswege geen extra controle op kan gebeuren. Er is in Vlaanderen geen enkele vorm van kwaliteitscontrole op het gebruik van leermaterialen. Dat behoort zoals gezegd allemaal tot de vrijheid van elke school, en vaak dus zelfs van individuele leraren, om te kiezen welk handboek ze gebruiken. Uitgevers van die boeken beslissen zelf wat ze op de markt brengen, en moeten dus niet langs een of andere commissie passeren om goedkeuring of advies te krijgen. De redenering is dat de leraren zelf het best weten wat er goed is aangezien ook zij uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het onderwijs dat ze leveren. In theorie klinkt dit zeer goed, maar de werkelijkheid ligt natuurlijk anders:

- Veel beginnende of jonge leraren moeten gewoon werken met het hand- of werkboek dat de school waar ze in terecht komen hebben al gebruikt.

- Scholenbesturen leggen vaak bepaalde hand- of werkboeken op aan leraren omdat ze een voordelig contract hebben kunnen afsluiten met de desbetreffende uitgeverij voor de aankoop van deze leermiddelen.
 - Scholen binnen een scholengroep die nog niet met leermiddel X werken worden door hun scholengroep vaak gedwongen om toch leermiddel X te gebruiken omdat andere scholen binnen hun groep dat doen.
 - Leraren uit derde graad secundair onderwijs, die vaker masters zijn en qua pure vakkennis de grootste specialisten zijn binnen de school in hun domein en nog met een eigen cursus werken, worden door collega's of directies aangezet om ook te werken met het hand- of werkboek dat ze in de lagere graden gebruiken om de verticale leerlijn te stroomlijnen.
 - Ook zijn veel leraren inhoudelijk te weinig onderlegd om adequaat in te kunnen schatten welk leermiddel een kwaliteitsvol middel is dat aansluit bij hun doelpubliek. Zeker bij leraren in het lager onderwijs die een professionele bachelor heeft gevolgd, is niet iedereen in ieder vakgebied even onderlegd.
 - Verder kiezen veel leraren en directies vaak een hand- of werkboek uit een zeker gemak; een hand- of werkboek kauwt de stof voor een groot stuk voor en neemt dus een stuk voorbereiding weg in vergelijking met een eigen cursus.
1. Hoe evalueert de minister de hierboven beschreven voorbeelden? Deelt de minister de mening dat er in veel leermiddelen ingrediënten zitten die tekortdoen aan de onderwijskwaliteit alsook aan de ideologische onpartijdigheid?
 2. Deelt de minister de mening dat er een kwaliteitscontrole zou moeten komen op de uitgave van leermiddelen die gebruikt worden in het Vlaamse onderwijs? Is bijvoorbeeld de oprichting van een structureel verankerde adviserende commissie van overheidswege, die bedenkingen ter zake kan maken zonder evenwel te vervallen in staatscensuur, een optie om in te voeren in het onderwijsbeleid?
 3. Welke eventuele andere beleidsmaatregelen zal de minister ter zake nemen zodat enerzijds de kwaliteit en anderzijds de ideologische onpartijdigheid binnen de handboeken, werkboeken en andere leermiddelen gegarandeerd worden?

[1] Chris Ceustermans, "Vlaamse schoolboeken stellen democratie in vraag", *Doorbraak*, 20 juli 2020: <https://doorbraak.be/vlaamse-schoolboeken-stellen-democratie-in-vraag/>

[2] "Francken verontwaardigd over 'Aboe Bakr is gewetensvolle kanjer' in lagere schoolboeken", *SCEPTR*, 1 november 2020: <https://scepter.net/2020/11/francken-verontwaardigd-over-aboe-bakr-is-gewetensvolle-kanjer-in-lagere-schoolboeken/>

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 119 van 3 november 2020

van **ROOSMARIJN BECKERS**

Ik beantwoord de verschillende vragen samen.

De Vlaams volksvertegenwoordiger verwijst in haar vraag naar de cascade van eindtermen – leerplannen – handboeken. Zowel de eindtermen, leerplannen als de handboeken komen tot stand vanuit een samenwerking tussen inhoudelijke en didactische experts. Dit garandeert meerstemmigheid, het samenbrengen van de inzichten van verschillende experts met een diverse achtergrond en uiteenlopende visies. En de eindtermen moeten in die meerstemmigheid een prioritaire en eenduidige plaats krijgen. De eindtermen vormen immers de inhoudelijke basis van ons onderwijs, een minimale kwaliteitsgarantie. Koepels en uitgeverijen zijn zich hier ten volle van bewust. Met het oog op de verwerking van de eindtermen in leermiddelen vindt ook regelmatig overleg plaats tussen mijn diensten en educatieve uitgeverijen. Naar aanleiding van de dalende resultaten op PISA en PIRLS is bv. samen met de uitgeverijen bekeken hoe dit, ook via hun producten, geremedieerd zou kunnen worden. Dit is voor mij van prioritair belang.

Zowel de koepels als de uitgeverijen hebben overigens hun eigen systemen van kwaliteitsbewaking met aandacht voor monitoring, evaluatie en – indien nodig – bijsturing. Bij twijfels over de kwaliteit kan ook steeds contact opgenomen worden met de [Commissie Zorgvuldig Bestuur](#). Deze commissie bewaakt ethische principes zoals het vermijden van politieke boodschappen, reclame,...

Tevens zal ik deze legislatuur werk maken van een ethische code om onder meer afspraken te maken over de ontwikkeling en het gebruik van (invul)handboeken en onderwijssoftware met de uitgeverijen, ontwikkelaars en onderwijsverstrekkers.

Zoals de Vlaams volksvertegenwoordiger weet, zet het onderwijsbeleid ook sterk in op de verspreiding van gratis leermiddelen via KlasCement. Alle leermiddelen op dit platform worden actief gemodereerd. Ze worden nagekeken op wettelijke vereisten (bijvoorbeeld auteursrechten), volledigheid,... en via de gebruikersfeedback leren leraren van en met elkaar.

Uiteindelijk zijn het de schoolteams die in onderling overleg beslissen over het gebruik van een bepaalde methode. Minstens even belangrijk als de kwaliteit van de methodes en handboeken op zich, is het gebruik ervan door de leraar in de klas. En op dit terrein wil ik expliciet mijn vertrouwen uitdrukken in de professionaliteit van onze leerkrachten, zowel wat betreft het beoordelen van de geschiktheid en relevantie van bronnen of educatief materiaal, als het gericht inzetten ervan in de klaspraktijk. Bij een doorlichting geeft de inspectie hieraan steeds de nodige aandacht.